

Redaktionelt

Den teoretiske interesse for politik har været ude for kraftige omslag gennem de sidste par årtier. Mens det politiske i halvfjerdserne indtog en fremtrædende plads i det almene intellektuelle landskab - jf. det dengang udbredte slogan "Alt er politisk" - har det været karakteristisk for firserne, at politikken har stået i skyggen af andre, især æstetiske og kulturelle emner. Det gælder i det mindste set fra mange humanistiske fags synsvinkel. Hvor disse fags udøvere i halvfjerdserne gerne så sig selv som deltagere i et politisk-historisk projekt, der stillede krav om bevidst politisk engagement, har de i firserne typisk forladt en sådan "politisering" af deres genstandsområder for i stedet at overlade politikens felt - nu forstået mere snævert - til henholdsvis politologer og politiske pragmatikere. Ordet politik har hos humanistiske intellektuelle fået en direkte dårlig klang - hvad enten det skyldes ekkoet fra halvfjerdsernes historiefilosofiske, totaliserende politikopfattelse, eller det skyldes firsernes opfattelse af politikken som et simpelt pragmatisk felt uden for de områder, man har fundet det relevant at beskæftige sig med, eller muligvis en art blanding af begge dele.

Temasektionen i dette nummer af SLAGMARK er planlagt ud fra den overbevisning, at det politiske i dag godt kunne fortjene en grundigere og fornyet refleksion. En refleksion, der må have indflydelse på, hvad der overhovedet skal forstås ved politik. For dette spørgsmål synes i manges bevidsthed at have været besvaret længe inden det er blevet stillet, så politikens problemstillinger oftest er fremtrådt som ret selvklare og trivielle. I den oversatte artikel i dette nummer udtrykker den franske filosof Claude Lefort da også sin forundring over, at intellektuelle, der på alle andre områder håndterer de vanskeligste teoretiske problemer, gerne vender tilbage til de mest skråsikre forenklinger, så snart det drejer sig om politik.

Tohundredåret for den Franske Revolution udgør den aktuelle anledning til at vende blikket mod det politiske. Netop revolutionen har jo været et af den politiske tænkningens centrale temaer igennem de sidste par århundreder. Spørgsmålet er så, hvordan det forholder sig i dag. Det er derfor ikke den Franske Revolution som historisk fænomen, der står i centrum i det følgende, men den rolle som Revolutionen eventuelt måtte spille for en nutidig politisk tænkning.

Revolutionsbegrebets rolle i den politiske tænkning går dog længere tilbage i historien end til den Franske Revolution. Det viser Lars Vissing i den indledende artikel om metaforer for stat og statsforandring i forskellige historiske perioder. Men den Franske Revolution har især medvirket til, at den lineære tid og fremskridtsbegrebet har vundet indpas i den politiske tænkning. Mens termen *revolution* i renæssancen angav en cyklisk bevægelse, kommer den nu til at stå for et irreversibelt brud med fortiden. En udvikling, der ikke just har været nogen ge-

vinst for den politiske teori ifølge Vissing.

Det er ikke mindst som ophav til det moderne demokrati, at den Franske Revolution har aktualitet for nutidig politisk teori. Netop vurderingen af demokratiet illustrerer nogle nye tendenser i nutidens politikopfattelse i forhold til halvfjerdsernes. Dengang blev de eksisterende demokratier i den udbredte marxistiske terminologi gerne betegnet som "borgerlige", og demokratiske rettigheder blev kaldt "formelle" og "abstrakte", altsammen mest et dække over underliggende udbytnings- og herredømmeforhold. I dag, derimod, tillægges demokratiet og de dertil hørende rettigheder en anderledes realitet og betydning. Samtidig har man kunnet notere et opsving for klassiske politiske tænkere som Tocqueville, Benjamin Constant, Hannah Arendt og, blandt de nulevende, Claude Lefort. Af sidstnævnte bringer vi hermed, for første gang i Norden, en oversættelse - af den centrale artikel "Spørgsmålet om demokratiet", hvor Lefort i komprimeret form udvikler sine teser om den demokratiske samfundsform og om magtens symbolske konstituering af det sociale. I den efterfølgende artikel af Jan Ifversen udfoldes disse Lefortske temaer mere udførligt i tilknytning til en diskussion af den Franske Revolution som *politisk* revolution. I denne sammenhæng inddrages også Tocquevilles teori om en demokratisk revolution foruden François Furets beskrivelse af Revolutionen i ideologiens vold under det jakobinske diktatur.

At også den jakobinske idé om Revolutionen som skabelsen af en helt ny verden gennem et radikalt brud med fortiden har fået sine paralleller i den nyeste historie, viser Vagn Lyhne i et essay om den politiske radikaliserings, der tog sin begyndelse med studenteroprøret i 68. Revolutionsforventningerne fra dengang er siden blevet skuffet, og ifølge Lyhne har oprørerne det nu som jakobinerne, der aldrig helt kunne vågne igen efter drømmen i 1793-94 og derfor var dømt til at leve videre som "livløse ensomme".

Temasektionen rundes af med to artikler, der begge beskriver det politiske i dag som præget af en postmoderne tilstand. Lars Morell betragter udviklingen af to nye politikertyper inden for dansk politik i 80'erne - retorikeren og håndværkeren - som udtryk for en ny, postmoderne politisk orden, der bryder med arven fra den Franske Revolution. Endelig beskriver Uffe Østergård, hvordan selve markeringen af revolutionsjubelåret i Frankrig i 1989 udviklede sig til en noget paradoksalt partipolitisk kamp om den symbolske repræsentation af en er blevet fælleseje for hele det politiske spektrum af reelle politiske processer og postpolitiske, illustrerer nok meget godt den sammenhæng mellem postmoderne træk, der generelt synes at

* * *

Rettelsesblad

Ved en beklagelig fejltagelse er der på *side 62* blevet indsat et forkert billede – veteran, der pålægger sig højst nødvendig eksercits, inden han atter fatter geværet. Det rette litografi fra Daumiers serie *Les bons bourgeois* er:

side 101, linje 13:

Sandhedsfunktionens almene form er $[p, \xi, N(\xi)]$

vinst for den politiske teori ifølge Vissing.

Det er ikke mindst som ophav til det moderne demokrati, at den Franske Revolution har aktualitet for nutidig politisk teori. Netop vurderingen af demokratiet illustrerer nogle nye tendenser i nutidens politikopfattelse i forhold til halvfjerdsernes. Dengang blev de eksisterende demokratier i den udbredte marxistiske terminologi gerne betegnet som "borgerlige", og demokratiske rettigheder blev kaldt "formelle" og "abstrakte", altsammen mest et dække over underliggende udbytnings- og herredømmeforhold. I dag, derimod, tillægges demokratiet og de dertil hørende rettigheder en anderledes realitet og betydning. Samtidig har man kunnet notere et opsving for klassiske politiske tænkere som Tocqueville, Benjamin Constant, Hannah Arendt og, blandt de nulevende, Claude Lefort. Af sidstnævnte bringer vi hermed, for første gang i Norden, en oversættelse - af den centrale artikel "Spørgsmålet om demokratiet", hvor Lefort i komprimeret form udvikler sine teser om den demokratiske samfundsform og om magtens symbolske konstituering af det sociale. I den efterfølgende artikel af Jan Ifversen udfoldes disse Lefortske temaer mere udførligt i tilknytning til en diskussion af den Franske Revolution som *politisk* revolution. I denne sammenhæng inddrages også Tocquevilles teori om en demokratisk revolution foruden François Furets beskrivelse af Revolutionen i ideologiens vold under det jakobinske diktatur.

At også den jakobinske idé om Revolutionen som skabelsen af en helt ny verden gennem et radikalt brud med fortiden har fået sine paralleller i den nyeste historie, viser Vagn Lyhne i et essay om den politiske radikaliserings, der tog sin begyndelse med studenteroprøret i 68. Revolutionsforventningerne fra dengang er siden blevet skuffet, og ifølge Lyhne har oprørerne det nu som jakobinerne, der aldrig helt kunne vågne igen efter drømmen i 1793-94 og derfor var dømt til at leve videre som "livløse ensomme".

Temasektionen rundes af med to artikler, der begge beskriver det politiske i dag som præget af en postmoderne tilstand. Lars Morell betragter udviklingen af to nye politikertyper inden for dansk politik i 80'erne - retorikeren og håndværkeren - som udtryk for en ny, postmoderne politisk orden, der bryder med arven fra den Franske Revolution. Endelig beskriver Uffe Østergård, hvordan selve markeringen af revolutionsjubilæet i Frankrig i 1989 udviklede sig til en noget paradoksalt partipolitisk kamp om den symbolske repræsentation af en

er blevet fælleseje for hele det politiske spektrum af reelle politiske processer og postpolitiske, illustrerer nok meget godt den sammenhæng om postmoderne træk, der generelt synes at

* * *

For hundrede år siden, i 1889, blev filosofen Ludwig Wittgenstein født i Wien. Når Magasinet i dette nummer er helliget Wittgenstein, er det dog mindre for at fejre et jubilæum end for at markere den aktualitet, som hans tænkning tillægges netop i disse år. De to bragte artikler kan alene gennem deres indbyrdes ret forskellige synsvinkler illustrere noget af spændvidden i den aktuelle Wittgensteinlæsning. Peter K. Westergaard behandler på baggrund af den tidlige Wittgenstein forholdet mellem henholdsvis den sprogligt-logiske verden og "det mystiske", hvortil hører etik, æstetik og religiøsitet. Forholdet belyses gennem brugen af den spinozistisk inspirerede betegnelse "under evighedens synsvinkel" i *Tractatus Logico-Philosophicus* og fører til identifikationen af en radikaliseret negativ teologi hos Wittgenstein. Med udgangspunkt i især den sene Wittgenstein sætter Hans-Jørgen Schanz Wittgensteins tænkning - sammen med temaer hos Heidegger - i forbindelse med en såkaldt "pragmatisk vending" i de senere årtiers filosofi. Den pragmatiske vending karakteriseres blandt andet ved defundamentalisering, indstilling på provisoriskhed og sans for pluralitet. Og dermed aftegner der sig tilsyneladende også en forbindelseslinje til et tema i diskussionen af det politiske i dette nummer: nemlig den opløsning af vishedens holdepunkter og anerkendelse af ubestemthed, der ifølge Lefort kendetegner den demokratiske samfundsform.

* * *